

УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

Мовчан А.О., здобувачка першого (бакалаврського) рівня ВО*,
Державний біотехнологічний університет, м. Харків, Україна

Функціонування будь-якої соціально-економічної системи передбачає використання механізму управління. Для ефективності діяльності і забезпечення стабільності інтеграційного утворення, країни, регіону або організації необхідно підтримувати параметри системи через управління. Отже, у зв'язку з посиленням конкуренції у сучасному суспільстві, пошук ефективної моделі управління соціально-економічними системами стає важливою проблемою [1].

Соціально-економічні системи складаються з взаємопов'язаних елементів, таких як люди, ресурси, економічні та соціальні явища, відносини та процеси, які взаємодіють між собою, утворюючи нову цілісність. Ці системи можуть охоплювати об'єднання країн, регіонів, галузей промисловості, організацій тощо. Щоб визнати об'єкт як самостійну соціально-економічну систему, він повинен відповідати певним системним ознакам, таким як наявність системоутворюючих елементів, їх організація за певною структурою, існування зв'язків між ними, відповідність потребам суспільства та здатність створювати суспільний продукт.

Кожна соціально-економічна система має свої характеристики, які визначають можливість її управління [2]. Наприклад, такі системи мають специфічні ознаки, риси і властивості, які роблять їх цілісними соціальними організаціями. Кожна з них має власну структуру, включаючи підсистеми з ключовими функціональними блоками, такими як робочий, репродуктивний і корегувальний. У цих системах вбудовані різноманітні властивості, такі як саморегуляція, саморозвиток, саморегенерація, самоорганізація, пам'ять, зворотний зв'язок та рекреація.

Соціально-економічні системи виконують різноманітні функції, включаючи збір, зберігання і передачу інформації; забезпечення стабільності у структурі та процесах; проведення трансформацій; переміщення потоків всередині системи; відновлення функціональних підсистем; споживання ресурсів зовнішнього середовища та видалення відходів; захист від негативного впливу зовнішніх чинників; коригування окремих підсистем та адаптація до змін параметрів і умов.

* Науковий керівник – Сагачко Ю.М., к.е.н., доцент

Соціально-економічні системи відрізняються від інших типів систем, таких як природні, біологічні, технічні, через їх плутуче походження, складність, тимчасовість і відкритість. Це означає, що для ефективного управління ними необхідний свідомий підхід. Під управлінням соціально-економічної системою розуміється цілеспрямована дія на певний об'єкт з метою зміни його стану або поведінки для досягнення конкретних цілей. Цей процес здійснюють особи, що мають відповідне право на управління. Умовами ефективного управління сучасними соціально-економічними системами є формалізація внутрішнього середовища, наявність лідерів, згуртованість колективу та здатність до впливу.

Сучасне управління соціально-економічними системами відрізняється можливістю різних підходів, таких як повне та часткове, дистанційне та безпосереднє, структурне та безструктурне, самоуправління та комбіноване управління. Наприклад, у повному управлінні всі процеси контролюються одним суб'єктом, а у частковому управлінні існують кілька суб'єктів керування. Дистанційне управління здійснюється, коли суб'єкт керування знаходиться поза системою, а безпосереднє управління передбачає присутність його всередині системи та взаємодію з керівництвом і виконавцями. Структурне управління передбачає включення суб'єкта в організаційну структуру, а безструктурне управління – коли суб'єкт не має офіційної прив'язки до ієрархії системи. Самоуправління означає автоматичне або спонтанне управління через внутрішні механізми або дії елементів системи. Комбіноване управління поєднує у собі елементи управлінських заходів та самоуправління. Цей механізм включає такі етапи: вибір оптимального середовища функціонування, формулювання стратегічних орієнтирів на основі світогляду та концепції господарювання управлінців, адаптацію внутрішнього середовища до принципів та законів управління, ухвалення ефективних управлінських рішень, досягнення позитивних економічних результатів та реалізацію заходів з розвитку.

Управлінці визначають стратегічні орієнтири управління соціально-економічними системами на основі їхнього світогляду та використовуваних концепцій господарювання. Світогляд управлінців визначається їхнім уявленням про життя, суспільство, людину та управління. Він ґрунтується на філософських або теологічних принципах, особистому досвіді, характері та моральних переконаннях, і визначає підходи керівника до питань таких як пріоритети, рівність, свобода, прийнятні методи лідерства, мета існування і т. д. Світогляд реалізується через концепцію господарювання управлінців. Концепція

господарювання виражає систему переконань щодо різних явищ, конструктивні принципи та спрямування основних зусиль. В соціально-економічних системах концепції господарювання можуть бути різними, такими як адаптація, виживання, сталий розвиток, стратегічна перемога, ухилення, запобігання конфліктам, лізинг, ліквідація, самознищення, захоплення, співіснування та інші. Загальна концепція господарювання пов'язана з більш конкретними, прикладними концепціями управління та маркетингу, такими як виробничий, товарний, орієнтований на продукт, маркетинговий, міжнародний маркетинг, соціально-відповідальний маркетинг, маркетинговий менеджмент, ринковий, екологічний маркетинг та інші.

У контексті управління соціально-економічною системою система управління складається з двох основних компонентів: управлінської системи, що включає суб'єктів управління, органи державної влади, апарат управління та менеджерів, і керованої системи, до складу якої входять суб'єкти виконання, громадяни, підлеглі та працівники. Система управління соціально-економічною системою функціонально складається з різних підсистем, таких як збір інформації, аналіз, прогнозування, планування, організація, управління (управління виробництвом, персоналом, фінансами тощо), мотивація, регулювання, облік, контроль та інші. Кожна з цих підсистем відповідає за виконання певних процесів. Створення раціональної системи управління соціально-економічною системою встановлює основу для узгодження стратегії та тактики управління, організаційної структури управління та організаційної культури.

У сфері економіки функції управління (менеджменту) визначаються як різноманітні види управлінської діяльності, що спрямовані на створення методів контролю і впливу. Ці функції можна розподілити на об'єднувальні (як керівництво), загальні (такі як дослідження, концептуалізація, планування, організація, мотивація, контроль, регулювання, вдосконалення) та конкретні (що визначаються за характером процесів управління, об'єктами та елементами виробничо-господарської діяльності) [3].

Вивчення технік управління соціально-економічними системами є важливим, оскільки воно сприяє формуванню у дослідників концепцій управління, що відбуваються в організаціях та суспільстві в цілому. Це допомагає підвищити ефективність управління та забезпечити сталий розвиток соціально-економічних систем. Результати досліджень надають можливість подальшого вдосконалення загальних науково-методичних принципів управління та розвитку суб'єктів господарювання.

Література:

1. Гальчинський А. Методологія складних систем. *Економіка України*. 2007. № 2. С. 4-18.
2. Основи стійкого розвитку: навчальний посібник / Л.Г. Мельник, О.І. Карінцева. С.М. Шевченко та ін. за заг. ред. Л.Г. Мельника. Суми : Університетська книга, 2005. 654 с.
3. Мізок В.М. Стратегічне управління: підручник. [2-ге вид., переробл. і доповн]. Л. : Магнолія плюс, 2006. 392 с.

РЕІНЖІНІРИНГ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ ДЛЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОАКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ У ПІДПРИЄМСТВАХ ЕЛЕКТРОННОГО БІЗНЕСУ

Наумова Т.А., кандидат економічних наук, доцент,
Державний біотехнологічний університет, м. Харків, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8373-870X>

Акімова Н.С., кандидат економічних наук, професор,
Державний біотехнологічний університет, м. Харків, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8608-8757>

«Реінжиніринг бізнес-процесів – це радикальне оновлення бізнес-процесів у контексті прискорення реакції підприємства на зміни у вимогах споживачів за багаторазового зниження витрат усіх видів, що відбувається за умов злагодженої роботи команди висококваліфікованих, ефективно мотивованих фахівців, які розробляють та втілюють у діяльність підприємства інноваційні та креативні ідеї щодо підвищення рівня конкурентоспроможності, оптимізації робочих потоків, зростання продуктивності та якості продукції і послуг, підвищення задоволення клієнтів» [1, с. 574].

«Задля зацікавлення клієнтів та утримання позицій на вітчизняному ринку торгово-виробничі підприємства повинні застосовувати сучасні ефективні механізми формування та підтримання іміджу товарів, зокрема, за допомогою вдосконалення просування товарів і послуг в мережі Інтернет» [2, с. 154]. Ми вважаємо, що мережа Інтернет є основною платформою для просування товарів, надання послуг, здійснення розрахунків підприємств електронного бізнесу. Але, необхідною умовою для активного просування товарів у цифровому середовищі є запровадження інноваційних технологій. Вивчаючи просування товарів у мережевому ритейлі [3] ми дійшли висновку, що «для підвищення ефективності роботи ритейлу планується використовувати штучний інтелект. Для більш зручного відстежування руху товарних запасів ритейлерами, необхідно оптимізувати логістику